

Senaatintorin valaisinpylväs

Yleinen suunnittelukilpailu

2.7. - 15.10.2018

ARVOSTELUPÖYTÄKIRJA 11.12.2018

Helsinki

Sisällys

1. KILPAILUTEHTÄVÄN TAUSTA.....	2
1.1 Kilpailun järjestäjä, luonne ja tarkoitus.....	2
1.2 Osanotto-oikeus	2
1.3 Palkintolautakunta	3
1.4 Kilpailun kulku	4
2. KILPAILUALUE	4
3. KILPAILUN TAVOITTEET	5
4. SUUNNITTELUOHJEET	5
4.1 Yleistä.....	5
4.2 Toiminnalliset tavoitteet	6
5. KILPAILUN YLEISARVOSTELU	6
5.1 Yleistä.....	6
6 KILPAILUEHDOTUSTEN JAKO LUOKKIIN	11
7 EHDOTUSKOKOITAISET ARVOSTELUT	13
YLIN RYHMÄ	13
KESKIRYHMÄ.....	20
PERUSRYHMÄ	25
8. KILPAILUN TULOS JA SUOSITUS JATKOTOIMENPITEIKSI.....	29
8.1 Palkinnot, lunastukset ja kunniamaininnat	29
8.2 Suositus jatkotoimenpiteiksi	29
8.3 Arvostelupöytäkirjan varmennus	30
8.4 Nimitiedostojen avaus	31

1. KILPAILUTEHTÄVÄN TAUSTA

1.1 Kilpailun järjestäjä, luonne ja tarkoitus

Helsingin kaupunkiympäristön toimiala haki avoimella suunnittelukilpailulla Senaatintorin arvokkaaseen kaupunkiympäristöön sopivaa valaisinpylvästä.

Senaatintorille on laadittu valaistussuunnitelma, jossa alueen pimeän ajan kaupunkinäkö kehitetään yhtenäiseksi kokonaisuudeksi. Suunnitelma kattaa katu- ja torivalaistuksen lisäksi ympäröivien rakennusten julkisivuvalaistukset.

Senaatintori on yksi Suomen arvokkaimmista kaupunkitiloista ja matkailijoiden suosima kuvauskohde. Sillä on merkittävä valtakunnallinen historia ja torin ympäristössä kohtaavat suuret instituutiot: valtio, kirkko ja yliopisto. Senaatintorin ympäristön rakennukset muodostavat lisäksi yhtenäisen empiretyylisen kokonaisuuden. Tästä syystä myös valaisinpylväiden päivänäkymällä on erityinen merkitys.

Uuden valaistussuunnitelman mukaan uusittaviin valaisinpylväisiin asennetaan katu- ja torivalaisimet sekä ympäröivien rakennusten julkisivuvalaisimet. Tämän lisäksi ne toimivat raitiotien virtajohtimien kannattimina. Pylväisiin tullaan sijoittamaan jonkin verran muita teknisiä laitteita, kuten tapahtumasähköpisteitä, valaistuksen ohjauslaitteita sekä tietoliikenteen tukiasemia.

Suunnittelutehtävässä yhdistyivät arkkitehtuurin, muotoilun ja valaistussuunnittelun osaaminen. Pylväältä edellytetään viimeisteltyä muotoilua, joka ottaa huomioon käytön ja tekniikan tarpeet sekä paikan arkkitehtuurin vaatimukset

Helsingin kaupunki toteutti kilpailun yhteistyössä Suomen Arkkitehtiliitto SAFAn ja Teollisuustaideteiden Liitto Ornamon kanssa. Kilpailun tavoitteena oli löytää ratkaisu, joka täyttää sekä historiallisen ympäristön että nykyaikaisen kaupunkitekniikan asettamat vaatimukset ja tavoitteet. Kilpailuaika alkoi 2.7.2018 ja päättyi 15.10.2018.

1.2 Osanotto-oikeus

Osallistumisoikeus oli vapaa yleisessä suunnittelukilpailussa.

1.3 Palkintolautakunta

Palkintolautakuntaan kuuluivat:

Puheenjohtaja Mikko Aho, arkkitehti SAFA, toimialajohtaja, Helsingin kaupunki, kaupunkiympäristö

Pia Rantanen, arkkitehti SAFA, TaM, suunnitteluvastaava, Helsingin kaupunki, kaupunkiympäristö

Henna Helander, arkkitehti SAFA, johtava asiantuntija, Helsingin kaupunki, kaupunkiympäristö

Sari Viertiö, arkkitehti SAFA, Helsingin kaupunki, lupapalvelut

Vilhelm Helander, arkkitehti SAFA, professori

SAFAn nimeämänä:

Juhani Pallasmaa, arkkitehti SAFA, professori

Ornamon nimeämänä:

Tuomas Antikainen, TaM

Kilpailun sihteereinä toimivat:

Juhani Sandström, DI, valaistuspäällikkö, Helsingin kaupunki, kaupunkiympäristö ja

Marjut Kauppinen, arkkitehti SAFA, Arkkitehtitoimisto Marjut Kauppinen Oy.

1.4 Kilpailun kulku

Kilpailuaika oli 2.7.- 15.10.2018.

Kilpailukutsu julkaistiin julkisten hankintojen verkkosivulla 2.7.2018

Ohjelma liitteinen oli ladattavissa Senaatintorin valaisinpylväs -kilpailun kotisivuilta: hel.fi/suunnittelukilpailut/ ja SAFA:n kilpailusivulla.

Kilpailijoilla oli mahdollisuus tehdä kilpailuohjelmaa koskevia kysymyksiä nimettömänä 7.9.2018 ja vastaukset kysymyksiin annettiin 14.9.2018.

Kilpailuun jätettiin määräaikaan mennessä 47 ehdotusta sähköisessä muodossa.

Palkintolautakunnan ammattijäsenet muodostivat työvaliokunnan valmistelemaan ehdotusten luokkajakoa ja arviointia ehdotuksista. Asiantuntijoina tuomaristo kuuli Helsingin kaupunginmuseon arkkitehti Mikko Lindqvistiä, kaupunkiympäristötoimialan kaupunkitekniikkayksikön päällikköä DI Olli Markkasta ja Museovirastolta intendentti Elisa El Harounya ja intendentti Jaakko Holmaa.

Koko palkintolautakunta kokoontui arvosteluaikana yhteensä kaksi kertaa ja päätti yksimielisesti kokouksessaan 11.12.2018 jakaa palkinnot kilpailuohjelman mukaisesti:

Kilpailussa palkintosumma oli 24.000 €, joka jaettiin kilpailuohjelman mukaisesti seuraavasti:

1.palkinto 10.000 €, 2.palkinto 7.000 €, 3.palkinto 4.000 € sekä kaksi tunnustuspalkintoa kumpikin 1.500 €. Lisäksi palkintolautakunta päätti antaa kunniamaininnan yhdelle ehdotukselle.

Palkinnoille on myönnetty verovapaus.

Palkkiot maksetaan Suomen Arkkitehtiliiton (SAFA) kautta. SAFA perii kilpailusääntöjensä mukaan 7 % palkinnoista.

2. KILPAILUALUE

Voimassa olevassa asemakaavassa vuodelta 1988 Senaatintori on alueella, jolla on merkintä s: "Alue, joka on historiallisesti, kulttuurihistoriallisesti, rakennustaiteellisesti ja kaupunkikuvallisesti arvokas. Tällä alueella ei suojeltaviksi määrättyjä rakennuksia, rakennusten osia, aitoja, ulkoportaita, muistomerkkejä, puurivejä tai kiveyksiä saa muuttaa, purkaa tai hävittää, niin että kohteen tai sen ympäristön rakennustaiteellinen tai kulttuurihistoriallinen arvo vähenee. Tällä alueella on ennen rakennusluvan myöntämistä pyydettävä lausunto Helsingin kaupunginmuseolta ja varattava museovirastolle tilaisuus lausunnon antamiseen."

Senaatintorilla on asemakaavassa merkintä sa: "Suojeltava aukio; tämän aukion käyttötarkoitukseen, tilaseinämiin tai rakennelmiin kohdistuvia muutoksia koskevasta

suunnitelmista on pyydettävä lausunto Helsingin kaupunginmuseolta ja varatta museovirastolle tilaisuus lausunnon antamiseen."

Aleksanteri II:n patsas aukion keskellä on valaistu kokonaisuutena ja se säilyy ennallaan. Tuomiokirkon nykyistä julkisivuvalaistusta on tarkoitus ylläpitää ja kehittää olemassa olevan valaistuksen periaatteilla.

Paikan merkittävyys ja kaikki pylväälle asetetut vaatimukset huomioiden tavoitteeksi on asetettu valaisinpylvästyypin luominen nimenomaan tähän kohteeseen. Pylvään luonteva liittyminen toriin ja muiden yksityiskohtien ratkaiseminen osana Helsingin arvokkainta kaupunkikuvaa on nostettu erityiseksi tavoitteeksi. Valaisinpylvään muotoilu on valaistussuunnitelman valmistelussa todettu erilliseksi suunnittelutehtäväksi, jolle tällä suunnittelukilpailulla haettiin ratkaisua.

Senaatintori ja sen valaistussuunnitelma

Senaatintorin valaistussuunnitelman laatiminen yhteistyössä Helsingin kaupungin eri osapuolten ja Senaatintorin reunoilla kiinteistöjä hallinnoivien ja käyttävien tahojen kanssa on aloitettu vuonna 2013. Valaistuksen yleissuunnitelma on valmistunut vuonna 2014 ja tarkempi alueen valaistussuunnitelma vuonna 2017.

Helsingin kaupungin tarkoituksena on toteuttaa vuonna 2017 laadittu valaistussuunnitelma, kun valaisinpylvässuunnitelma on valmis.

3. KILPAILUN TAVOITTEET

Kilpailun ensisijainen tavoite on suunnittelukilpailun avulla löytää valaisinpylväsratkaisu, jolla laadittu Senaatintorin valaistussuunnitelma voidaan toteuttaa.

Laadittu valaistussuunnitelma esittää valaistuksen tavoitetilan eikä sitä lähtökohtaisesti ollut tarkoitus muuttaa. Valaistussuunnitelmassa esitettyjen valaisimien sijaan voi tekijä ehdottaa muita valaisimia, asennus- tai pylväskorkeuksia, mutta tuli valaistuslaskelmin tai –mallinnuksella osoittaa, että tavoiteltu valaistus torialueella ja julkisivuilla toteutuu.

4. SUUNNITTELUOHJEET

4.1 Yleistä

Suunnitelmissa tuli noudattaa Senaatintorille laaditun valaistussuunnitelman yleisperiaatteita. Mikäli siinä esitettyjen valaisimien sijaan esitettiin käytettäväksi muita valaisimia, asennus- tai pylväskorkeuksia, tuli valaistuslaskelmin tai –mallinnuksin luotettavasti esittää valaistustavoitteiden toteutuminen samalla tavalla kuin laaditussa valaistussuunnitelmassa. Perustelluista syistä voi valaisinpylväiden sijoituspaikkoja esittää muutettaviksi.

4.2 Toiminnalliset tavoitteet

Valaisinpylvässuunnitelmassa oli huomioitava, että yhteiskäyttövalaisinpylväs täyttää raitiotievaijereille asetetut tekniset vaatimukset.

Raitiotievaijereiden aiheuttamat vaakavoimat pylväsrakenteelle ovat merkittäviä, mikä tuli ottaa suunnitelmissa huomioon. Aukion kaikkien pylväiden ja niihin kiinnitettyjen valaisinten ja muiden laitteiden on oltava helposti sekä ylläpidettävissä että huollettavissa.

5. KILPAILUN YLEISARVOSTELU

5.1 Yleistä

Kilpailutehtävä oli varsin suppea: uuden valaisinpylvään muotoilu siten, että laadittu valaistussuunnitelma voidaan toteuttaa. Tehtävä oli silti hyvin vaativa. Valaisinpylväessä tuli ottaa huomioon siihen kohdistuvat moninaiset tekniset vaatimukset. Samanaikaisesti pylvään on sovittava mitä vaativimpaan historialliseen ympäristöön. Tehtävän vaativuus on ilmeisesti rajoittanut kilpailuun jätettyjen ehdotusten määrää. Parhaissa ehdotuksissa on kuitenkin pystytty esittämään kehityskelpoisia ratkaisumalleja jatkosuunnittelun pohjaksi. Kilpailu on täten täyttänyt tehtävänsä.

Kilpailuun jätettiin monia ehdotuksia, joissa tekijät olivat lähteneet muotoilemaan perinteisen lyhtypylvään kaltaisia valaisinpylväitä, mutta ohjelmassa esitetyt tekniset vaatimukset ja varsinkin julkisivuvalaisimille varattava osa pylvästä on jätetty vähälle huomiolle tai kokonaan ratkaisematta. Tällaiset ehdotukset, vaikka niissä olisi ansioita pylvään ulkonäön suhteen, eivät vastaa kilpailutehtävän tavoitetta.

On myös joukko hyvin tutkittuja ehdotuksia, joissa valaisinpylväälle asetetut tekniset vaatimukset on ratkaistu, mutta pylväiden saama ilmiasu on liian tekninen. Tällaiset pylväät sopisivat paremmin johonkin toisenlaiseen ympäristöön kuin Senaatintorille, kuten ratapihoille tai suurten urheilulaitosten yhteyteen.

Parhaissa ehdotuksissa on onnistuttu yhdistämään valaisinpylväisiin kohdistuvat tekniset ominaisuudet ja paikan asettamat ulkonäkövaatimukset. Parhaat ratkaisut ovat vähäeleisiä, mutta muodoltaan hiottuja ja nyansoituja sekä mittakaavaltaan punnittuja. Niissä sekä pimeään että valoisan ajan näkymät on otettu huomioon.

Näkökohtia valaisinpylväiden sopivuudesta Senaatintorille

Vaikka näin merkittäväällä paikalla sellaista voisi odottaa, Senaatintorilla ei ole vakiintunutta ulkovalaistuksen perinnettä. Itse torivalaistukseen ei ole selvää historiallista mallia, joka voitaisiin palauttaa tai joka sopisi nykytilanteeseen. Varsinaiset historialliset valaisimet (tai niitä vastaavat) kuuluvat Senaatintorilla Aleksanteri II:n patsaan ympärille ja rakennusten edustoille. Niitä on aikaisemmin palautettu Tuomiokirkon portaikon juurelle ja Valtioneuvoston linnan ulkoportaikon sivuille, ja lyhtymäiset valaisimet ovat aikoinaan kuuluneet myös yliopiston pääsisäänkäynnin vierille. Sinne ne myös pitäisi muodossa tai toisessa palauttaa. Vanhanmallisia valaisimia on myös Aleksanterinkadun varren taloissa.

Senaatintorin valaistuksen yleissuunnitelmassa lähtökohtana on torin kokonaisuuden korostaminen. Se tapahtuu ensi sijassa julkisivuvalaistuksen avulla. Voidaan sanoa, että pääpaino on siirtynyt valaisimien suunnittelusta valaistussuunnitteluun. Kuten kilpailuohjelmassa todetaan, uusia valaisinpylväitä tarvitaan edelleen sekä julkisivuvalaistusta että muita toria ja sen käyttöä palvelevia asennuksia varten, mutta edelleen myös katu- ja torialueiden täydentävää valaistusta varten. Uusilla katu- ja torivalaisimilla on kokonaisuutta täydentävä osa.

Uusien pylväiden ei tule muodostaa varsinaisen torialueen tilaa voimakkaasti rajaavaa aihetta, varsinkaan torin päivänäkymässä.

Uusille pylväille asetetut monet tekniset vaatimukset määräävät pitkälle niiden muodon. Miten samalla saadaan toteutumaan juuri tähän vaativaan historialliseen ympäristöön sopiva malli, siinä yksi kilpailutehtävän keskeisistä kysymyksistä.

Sellaisia ehdotuksia, joissa esitetään tavalla tai toisella historisoivia muotoja ratkaisuna tehtävään, on kilpailussa melko vähän. Ne eivät myöskään tässä tapauksessa ole erityisen onnistuneita. On ehdotuksia, joissa pylväiden muotoilu on pyritty liittämään ympäröiviin historiallisiin rakennuksiin, esimerkiksi käyttämällä korostettuja kaarimuotoja. Syntyy kuitenkin helposti ristiriita suhteessa teknisiä tarpeita palveleviin pylvään osiin. Joissakin ehdotuksissa itse pylväitä on runsaasti muotoiltu ja profiloitu ikään kuin historiallisen arkkitehtuurin kaltaisesti. Tällaisissa ratkaisuissa valaisinpylväät kilpailevat empirerakennusten pylväikköjen kanssa. Korostetun jyrkevissä pylväissä on sama ongelma, lisäksi sellaiset rajaavat toritilaa liiaksi erilleen ympäröivien rakennusten muodostamasta tilasta. Joissakin ehdotuksissa on pyritty helsinkiläisyyteen käyttämällä kaupungista tuttuja perinteisiä katuvalaisimia uusien pylväiden osina. Tämä voisi olla kehityskelpoinen linja, mutta tässä kilpailussa se ei ole tuottanut riittävän vakuuttavaa ratkaisua. Perinteisten riippuvalaisinten sovitus pylväisiin ei ole luontevaa.

Parhaissa ehdotuksissa paikkaan sopivuus on saavutettu harkitun mittakaavan, hillityn mutta kuitenkin jäsennellyn muodon ja värin avulla. Parhaissa ehdotuksissa pylväät kevenevät tavalla tai toisella yläosissaan. Pylvääseen liittyvät valaisimet ja niiden antama valo ovat tärkeä tunnelmaa luova tekijä, muistuma perinteisistä lyhdyistä.

On myös harkittavissa, että katuvalaistusta palvelevien valaisimien rinnalle lisättäisiin itse torialuetta valaisevia valaisimia. Joiltakin osin tori uhkaa jäädä hieman liian hämäräksi. Parhaissa ehdotuksissa tällaisiin ratkaisuihin on viittauksia tai ne olisivat mahdollisia kokonaisratkaisun puitteissa. Näillä lisävalaisimilla olisi kuitenkin vain täydentävä sivuosa torin kokonaisvalaistuksessa.

Uusien valaisinpylväiden sijoituksesta

Kilpailuohjelmassa oli annettu lähtökohdaksi Senaatintorin valaistussuunnitelmassa esitetyt uusien valaisinpylväiden sijoituspaikat. Niiden lähtökohtina ovat nykyisten pylväiden sijoituspaikat ja raitiovaunujohtojen kiinnityskohdat. Useissa ehdotuksissa on, ohjelman sallimissa puitteissa, otettu kantaa uusien valaisinpylväiden sijoitukseen ja tehty ehdotuksia pylväiden sijoituksen tarkistamiseksi. (Esimerkiksi ehdotukset "Yksi risti kaksi ja Stem). Erityisesti on pidettävä häiritsevänä pylväiden sijoittamista tärkeimpien arvorakennusten eli Valtioneuvoston linnan ja yliopiston päärakennuksen keskiosien eli keskirisaliittien eteen. Sellainen sijoitus sopii huonosti C.L. Engelin rakennusten arkkitehtuuriin. Se on häiritsevää sekä ajatellen näkymiä kohti rakennuksia että rakennuksista ulos astuttaessa.

Palkintolautakunnan käsityksen mukaan Senaatintorin valaistussuunnitelman edelleen kehittelyn yhteydessä on tutkittava valaisinpylväiden sijoitusta uudestaan tällä maan tärkeimmällä aukiolla, vaikka esimerkiksi raitiovaunujohtojen uudelleen järjestely olisikin vaativaa ja merkitsee lisäkustannuksia. Voidaan viitata myös siihen, että 1950-luvun alussa - maan parhaiden asiantuntijoiden työnä - valmistuneen valaisinjärjestelyn osana pylväät oli sijoitettu niin, että ne eivät häiritsevästi olleet arvorakennusten keskiosien edessä. Siinä suunnitelmassa oli pylväät myös torialueella nykyisen Tuomiokirkon portaikkojen sivulla. Vastaavaa sijoittelua on esitetty eräissä ehdotuksissa.

Valaisinpylväiden sijoitusta koskeville esityksille kuitenkin ei ole annettu painoarvoa ehdotusten arvostelussa, vaan tämä tärkeä kysymys jää valaistussuunnitelman edelleen kehittelyyn.

Valaisinpylväiden muodosta

Valaisinpylväältä vaadittavat monet eri tekniset asennusmahdollisuudet, tilapäisiä tapahtumia palvelevat tekniset luukut ja varsinkin pylväiden tehtävä raitiotiejohtojen kiinnityspaikkoina asettaa niille lujuutta koskevia erityisvaatimuksia. Joissakin ehdotuksissa on saavutettu muuten paikalle sopiva muoto hyvin solakoilla pylväsrakenteilla, mutta riittävän lujuuden kustannuksella.

Oman ongelmansa muodostaa julkisivuvalaisinten asennustilan muotoilu. Kovin ohueksi muotoiltu pylvään yläosa voi sinänsä olla elegantti, mutta siihen asennettavat julkisivuvalaisimet voivat saada liian korostetun osan kokonaisuudessa. Varsinkin jos valaisinpylväs muuten on muotoiltu lyhtymäiseksi, sen ja voimakkaasti esiin tulevien julkisivuvalaisinten välille syntyy helposti ristiriita. Julkisivuvalaisinten kätkeminen niitä toiselta puolelta kokonaan peittävän pylväsrakenteen taakse taas johtaa helposti pylvään yläosan massiiviseen muotoon. Parhaissa ratkaisuisissa julkisivuvalaisimet on onnistuttu luontevalla tavalla liittämään pylvään kokonaisuuteen ja niin, että ne osaksi jäävät peittoon ja vain osaksi ja vähemmän korostetusti tulevat näkyviin.

Viime vuosina kehittynyt valaistustekniikka ja siirtyminen led-valoihin merkitsee, ettei enää ole luontevaa tehdä valaisimista perinteisten katulamppujen näköisiä. Tämä merkitsee uutta haastetta valaisinpylvääseen liittyvien valaisinten muotoilulle. Miten saada niille riittävän vivahteikas ja vanhaan ympäristöön sopiva muoto, siinä on vielä jatkokehittelyä ja viimeistelyä vaativa tehtävä myös useiden parhaiden ehdotusten kohdalla.

Valaisinpylvään päämateriaalien osalta kilpailussa on suuri joukko toisistaan poikkeavia ehdotuksia. On syytä ottaa huomioon, että ympäröivät rakennukset ovat rapattuja ja pääosin (ainakin periaatteessa) kalkkimaalattuja, sokkelit ovat graniittia. Kovin kiiltävät pylväät, vaikka ne voivat sinänsä olla loistokkaita, astuvat esiin eräänlaiseen päärooliin rakennusten kustannuksella. Perusmustat pylväät leikkautuvat irti ympäristöstään ja korostuvat liikaa. Sama koskee hyvin vaaleita pylväitä, jotka lisäksi kiusallisesti kilpailevat rakennusten pylväiden ja listoitusten kanssa. Luonteviin tuloksiin on ehdotuksissa päästy lähinnä peittomaalattua terästä käyttäen. Parhaissakin ehdotuksissa on viimeistelyn varaa ympäristöön sopivan hillityn ja kuitenkin pylväille oman, tunnistettavan hahmon antavan värin löytämiseksi. Sopivalla materiaalilla ja värillä on erityisesti merkitystä Senaatintorin päivänäkymissä.

Valaisinpylväiden teknisistä ratkaisuista

Kilpailulla haettiin kilpailuohjelman mukaan toteuttamiskelpoista, korkealaatuista ja tekniseltä toteutustavaltaan realistista ratkaisua. Pylväälle asetetut tekniset vaatimukset koskevat näiden lisäksi katu- ja julkisivuvalaistukselle, valaistuksen teknisille apulaitteille, tapahtumasähkölle sekä raitiotievaijereille asetettuja vaatimuksia. Osassa kilpailutöitä kaikkia vaatimuksia ei ole tarkasteltu riittävällä huolellisuudella ja osassa jotkut vaatimukset oli tietoisesti sivuutettu tai hylätty.

Useissa töissä ei ole paneuduttu riittävästi valaisinten liitälaitteiden tms. tai tapahtumasähköjen tarvitsemaan tilaan ja käytettävyyteen. Myös raitiotievaijereiden aiheuttama kuormitus on usein jäänyt liian vähälle huomiolle. Vaikka erillisiä lujuustarkasteluja ei kilpailuohjelmassa edellytettykään, voidaan monien töiden kohdalla perustellusti epäillä, etteivät rakenneratkaisut kestä raitiotiestä aiheutuvia rasituksia.

Valaistusratkaisun esittämiseen liittyy useissa töissä puutteita jotka osoittavat, ettei valaistussuunnitelmaan oltu perehdytty riittävästi tai ettei nykyaikaisen valaistustekniikan perusteita tunneta riittävästi. Monissa töissä on esimerkiksi esitetty katuvalaisinten voimakasta kallistamista tai kotelointia, mikä ei nykyisillä LED-valaisimilla ole tarkoituksenmukaista. Lisäksi on esitetty valaisinmalleja, joita ei ole markkinoilta saatavissa.

Toteuttamiskelpoisuudella ja realismilla tarkoitetaan myös asentamiseen liittyviä kysymyksiä. Monissa töissä mm. johtotiet, johtojen syöttäminen ja niiden tarvitsema tila on jäänyt liian vähälle tarkastelulle.

Parhaissa ratkaisuissa kaikki tekniset vaatimukset on kuitenkin huomioitu niin hyvin, että niiden toimivuudesta voidaan jatkokehityksen yhteydessä varmistua.

6 KILPAILUEHDOTUSTEN JAKO LUOKKIIN

Palkintolautakunta jakoi arvostelun kuluessa ehdotukset (47 kpl) neljään luokkaan seuraavasti.

YLIN RYHMÄ (9)

Happy Together

III

Sirius

Sofie

STEM

Tholos

Torilla

Valon alla

Yksi risti kaksi

KESKIRYHMÄ (18)

Be square

Canna

CLE

Fii

Kaamos

Kavaljeerit

Kiila

Kuparinen

Niitty

Pikkolo

Suomu

Taite

Unus

Urku

Valkea kaupunki

Valo ja varjo

Valopuu

X-line

PERUSRYHMÄ (20)

Borealis

Column

Ex

Ex 2

Flora

Hiilinielu

Kide

Klassik

Kristallipuikko

Lumen 1

Lumino

Lux

Lykträd

Platåer

Pyhä yksinkertaisuus

Senaattorit

Sointu

Tarvitsemme himmenetyt lyhdyt

Tri-X

Velaseis

7 EHDOTUSKOHTAISET ARVOSTELUT

YLIN RYHMÄ

Happy together

Ehdotuksen pylväs on minimalistinen, sulavalinjainen ja moderni. Pylväshahmolla on tekninen painotus, mutta kiinnostavalla tavalla. Pylväsrungon ristinmuotoinen rakenne tuo päivänvalossa keveyttä pylvään ilmeeseen ja ehdotus on muutenkin johdonmukaisesti kulmikas aihemaailmaltaan. Pylväs liittyy kauniisti torin pintaan ja on muotoilultaan ansiokas sekä viimeistelty ehdotus. Ehdotettu katuvalaisimen nostaminen ylempäs Aleksanterinkadun varrelle on hyvä idea ja tuo kaunista rytmiä valaisinten sijoitteluun pylväissä.

Pylväiden tulisi olla saman korkuisia eikä muodostaa uutta vaakatasoa yläosiltaan. Alaosan mitoitus tulisi kasvattaa tilavampaa asennustilaa varten.

Havainnekuvat ehdotuksesta "Happy together"

III

Hyvin pelkistetty ja muodoltaan hallittu ehdotus. Ilmeeltään esitetty valaisinpylväs on jyrkevä, lähes rakennusmainen pilari. Tekijä haluaa näin mukailla toria ympäröivien rakennusten muotokieltä. Voimakkaat pilarit kuitenkin paremminkin kilpailevat rakennusten klassisten muotojen kanssa. Kulmikkaan valaisinpylvään pohjamuoto on suorakulmio, jonka kapeampi sivu suuntautuu torille päin, keventäen ansiokkaasti valaisinpylväiden toria rajaavaa vaikutusta. Suorana ylös asti jatkuvan pylvään kylkiä on myös kevennetty urituksella.

Ehdotus on hyvin tutkittu ja kehityskelpoinen. Huoltoluukku- ja kiinnitysratkaisut ovat kuitenkin jääneet luonnosmaisiksi. Ansoistaan huolimatta ehdotus jää suurimittakaavaisuudessaan vaativalle ympäristölleen vieraaksi.

Sirius

Siriuksen pylvääseen ehdotettu kolmiomuoto tuottaa minimalistisella tavalla sympaattisen ja elegantin lopputuloksen, joka on kuitenkin melko massiivinen ja huomiota herättävä aihe. Ruostumattoman teräksen olemus on Senaatintorin kokonaisuudessa vieras, kylmä ja kova. Vaaleaa väriä paremmin paikkaan soveltuisivat tummemmat sävyt, jolloin vältyttäisiin vertaamasta pylväitä ympäröivien rakennusten vaaleisiin julkisivupylväisiin. Pylvään päätyminen kadun pintaan ilman jonkinlaista sovitetta vaikuttaa hieman karkealta toteutukselta. Tämä pylväs on kuitenkin erittäin ansiokas, hyvin mietitty ja muotoiltu. Kolmion muotoinen pylväs vaikuttaa keveältä, vaikka onkin aika leveä. Ehdotuksena Sirius on varmasti hieno jonkinlaisessa muussa Helsingin Kaupungin kohteessa.

Havainnekuva ehdotuksesta "Sofie"

Sofie

Hyvin tutkittu ja huolellisesti perusteltu ehdotus. Ehdotuksessa tietoisena pyrkimyksenä on liittää sekä esitetty valaisinpylväs että siihen kuuluva katu- ja torivalaisin Helsingin kadunkalusteiden perinteisiin. Kiinnostava huomio ehdotuksessa on myös se, että esitettyä valaisinpylvään mallia voitaisiin soveltaa myös muissakin Helsingin historiallisissa ympäristöissä. Tosin voidaan huomauttaa, että valittu perinteinen valaisinmalli on kuulunut Helsingin arkisempiin katutiloihin, joten sen sijoitus nimenomaan Senaatintorille voisi johtaa arvostirintaan.

Tekijät viittaavat siihen, että esitetyn valaisinpylvään eri osien mittasuhteet mukailevat Senaatintorin 1930-luvun valaisinpylväsmallia. Katuvalaisimeksi on valittu perinteisen Helsingin Y-valaisimen uusi led-versio. Tällaisten muistumien tuominen historialliseen ympäristöön voisi olla kehityskelpoinen ratkaisu. Tekijät eivät kuitenkaan ole täysin

onnistuneet luomaan uutta valaisinpylväsmallia, joissa Senaatintorin valaistuksen yleissuunnitelman edellyttämät julkisivuvalaisimet ja eri asennukset olisi luontevasti liitetty näihin perinteisiin aineksiin. Valaisinpylvään saama kokonaisuus ei ole ehjä eikä vakuuttava.

Julkisivuvalaisimet näyttävät kovin irrallisilta. Y-valaisinten - jotka perinteisesti ovat ripustusvalaisimia - varret ja pylvään ehdotetut koristeosat ovat epävarmasti muotoiltuja. Ehdotus on kuitenkin mielenkiintoinen puheenvuoro yhdestä tavasta lähestyä kilpailutehtävää.

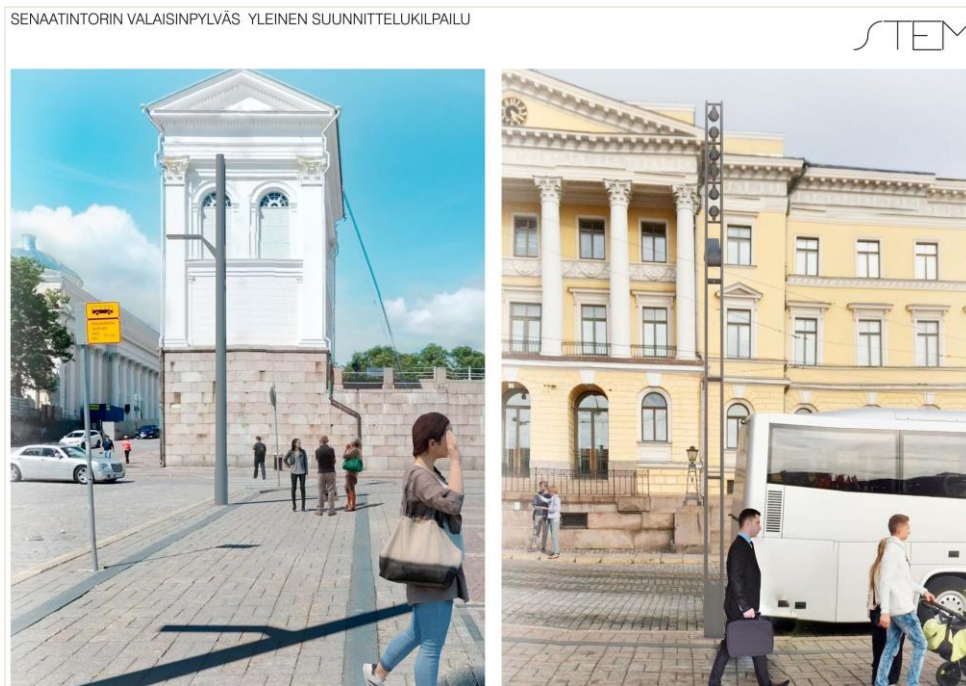
Teknisenä huomautuksena on, että ehdotuksen mukainen Y-valaisin ei esitetyllä tavalla riittäisi valaisemaan Senaatintorin tilaa.

STEM

Valaisinpylväät on sijoitettu periaatteessa ihanteellisesti siten, että Valtioneuvoston ja Yliopiston keskirisaliittien keskilinjat eivät ole valaisinpylväiden tukkimia. Pylvään ylöspäin kapeneva muoto antaa keveän vaikutelman ja rungon kaksijakoisuus vähentää niiden julkisivuja peittävää sekä torin tilahahmoa jakavaa vaikutelmaa. Pylväillä valaisimineen on tekninen, mutta samalla hallittu muoto. Julkisivuvalaisinten sijoittaminen pylvään kaksoisrakenteen väliin kokoaa hyvin niiden, tulevaisuudessa jossain määrin vaihtuvatkin, muodot. Alaosan yhtenäinen osuus voisi suhteessa pylvään korkeuteen olla hieman korkeampi. Pylvään liittyminen toripintaan on hyvin toteutettu.

Valaisinmuotoilu, erityisesti kaksipuolisen valaisimen osalta on visuaalisesti liiaksi huomiota kiinnittävä ja antaa tahattomasti semaforimaisesti liikkuvan osan vaikutelman. Tekijän tietoisesti tavoittelema humoristinen vaikutelma on kyseenalainen maan tärkeimmällä kaupunkiaukiolla. Pylväiden korkeus vaikuttaa toria ympäröivien rakennusten julkisivuihin nähden onnistuneelta ja pylvään tummahko harmaa väri on niin ikään onnistunut.

Esimerkiksi ajolankojen kiinnitys vaikuttaa ongelmalliselta: valaisinlankojen suuntaamisessa voi olla ongelmia, jos ne joutuvat kiertämään pylvään reunarakenteen yli. Samoin kiinnitystapa ei välttämättä kestä ajolankojen tarvitsemaan vetolujuutta. Katuvalaisimet tulisi sijoittaa ajolankojen alapuolelle, jotta niitä ei turhaan korosteta valaistuksella.

Havainnekuva ehdotuksesta "STEM"

Tholos

Tholos poikkeaa useista muista kilpailuehdotuksista kauniilla, viimeistellyllä hienostuneisuudellaan sekä laadukkaan ja jäsennellyllä olemuksellaan. Se on kuitenkin aavistuksen sisävalaisinmainen ja salonkimainen. Messingin kestävyyttä esimerkiksi vetolujuuksien osalta pidetään ongelmallisena, vaikka sen voisi kyllä korvata esim. maalatulla teräksellä. Esitettyä katualueen valaisinta pidetään vaikeana toteuttaa, se poikkeaa myös valaistussuunnitelmasta. Onnistuneena pidetään ratkaisua, jolla pylväsarkkitehtuuri on koottu geometrisista elementeistä historioivien aiheiden sijaan. Esitettyä valaisinta ei ole tuotannossa ja huoltoluukut ovat epärealistiset.

Havainnekuva ehdotuksesta "Tholos"

Torilla

Valaisinpylväät on sijoitettu kilpailuohjelman valaistusuunnitelman mukaisesti, jolloin kuitenkin kadunvarsien keskimmäiset pylväät asettuvat häiritsevästi klassisten rakennusten keskilinjaan (ks, yleisarvostelu). Kolmessa osassa oheneva pylväs on muotoilultaan elegantti ja vähäeleinen, mutta siinä korostuu hieman liiaksi pylvään tekninen luonne. Raidevaijereiden kiinnitys ja kyseisten pylväiden rakenteellinen vahvistaminen sekä huoltoluukut on harkiten suunniteltu. Julkisivu- ja perspektiivipiirustuksissa pylväät vaikuttavat todellista mittaansa korkeammilta, jolloin ne saattavat muodostaa liian vahvasti rajaavan aiheen julkisivujen eteen. Pylvään musta ja kiiltävä väri on liian jyrkkä kontrasti rakennusten julkisivujen vaaleille sävyille.

Havainnekuva ehdotuksesta "Valon alla"

Valon alla

Valaisinpylväät on sijoitettu kilpailuohjelman valaistusuunnitelman mukaisesti (kts. yleisarvostelu: Uusien valaisinpylväiden sijoituksesta). Valaisinpylväs on yhtenäinen, tyylikäs ja nykyaikainen sekä yksityiskohdiltaan huolella suunniteltu, esim. torisähköluukku käyttökaapeliaukkoineen. Pylvään ylöspäin vähäisesti oheneva runkomuoto (halkaisija 320-224 mm) antaa sille keveän olemuksen. Pylvään korkeus (9100 mm) on onnistuneessa suhteessa torin mittakaavaan sekä ympäröiviin rakennuksiin. Valaisinpylvään muotoilu on vähäeleistä ja teknisluonteista (teollisen tuotteen omaista), mutta sen olemuksessa on samalla sitä vaativaan sijoituspaikkaansa liittävää pehmeyttä. Pylvään liityntämantteli torikiveykseen on huolella suunniteltu, mutta sen 16-osainen muotoilu on muodoltaan vieras, vaikka se toistaakin tuomiokirkon tornin muotoaihetta.

Pylvään harmaa väri on liian vaalea, jolloin se asettuu liiaksi vuoropuheluun rakennusten valkoisten pylväiden kanssa. Yövalaistuksen vaikutelmaa ei ole esitetty.

Yhtenäisyydestään ja huolellisesta suunnittelustaan huolimatta ehdotettu pylväs vaikuttaa vaativassa ympäristössään hieman irralliselta ja tekniseltä.

Ehdotusta pidettiin vähäeleisenä ja tästä syystä onnistuneena. Julkisivuvalaisimien sijoittaminen osittain pylvään sisälle pidettiin hyvänä.

Havainnekuva ehdotuksesta "yksi risti kaksi"

yksi risti kaksi

Ehdotuksessa on, samalla kun se täyttää Senaatintorin valaistuksen yleissuunnitelman lähtökohdat, pyritty tuomaan viite perinteisestä toria valaisevasta, kehystävästä lyhtyrivistä. Lyhtymäinen valaisinosa voi olla muuta suunniteltua valaistusta kevyesti täydentävä. Ehdotuksessa esitetty pallovalaisin ei kuitenkaan ole optimaalinen ratkaisu. Perusajatus voi silti olla kehityskelpoinen.

Pylvään muotoilussa on ansioita: se kevenee hienosti ylöspäin ja pylvään pääosan jakaminen kimpupilarimaisesti osiin tekee pylvästä ilmavan. Ehdotuksen kokonaisilme ei muotoilultaan kuitenkaan ole täysin hallittu. Se perustuu niin moninaiisiin osiin. Pylvästä muodostuu voimakas ristihahmo, joka on alueelle vieras. Pylvään juurelle esitetty istuskelupaikka on Senaatintorille vähemmän sopiva aihe.

Ehdotuksessa on - kuten eräissä muissakin - pylväiden sijoitusta hyvin perustellusti esitetty muutettavaksi nykyiseen ja valaistuksen yleissuunnitelmaan nähden: Pylväät on siirretty pois Valtioneuvoston linnan ja yliopiston päärakennuksen keskiosien edestä, lisäksi tässä ehdotuksessa on esitetty valaisinpylväitä torille Tuomiokirkon portaiden sivuille (ne eivät kuitenkaan saisi olla suoraan vanhojen lyhtyjen edessä).

Ehdotuksen mukaisissa pylväissä on joukko teknisiä ongelmia. Rakenne vaikuttaa epärealistiselta etenkin vaadittavan vetolujuuden osalta. Valaisimien johdottaminen ahtaiden varsien kautta tuottaisi asennusongelmia. Esitetty pallovalaisin ei valonjako-ominaisuuksiltaan vastaa CIE:n suosituksia valon suuntaamisesta pääosin alaspäin. Led-

valaisin on esitetty koteloitavaksi, mikä aiheuttaisi ylikuumenemisongelman, lisäksi valo leviäisi valaistavalle alueelle viirumaisena, ei pehmeänä. Pylvään juurelle esitetyt, tapahtumia palvelevien sähköasennusten johdotukset jäisivät istuvien ihmisten ulottuville. Tästä huolimatta ehdotus on lähtökohdiltaan omintakeinen ja kehityskelpoinen.

KESKIRYHMÄ

Be square

Ehdotus perustuu johdonmukaisesti läpivietyyn valaisinpylvään eri osien neliömuotoon. Lähtökohta on omintakeinen, mutta jää epäselväksi miten se liittyy Senaatintoria ympäröiviin rakennuksiin. Vahvasti kulmikkaana ja mustana pylväät muodostavat jyrkän kontrastin ympäristölleen. Pylvään jyrkää alaosa on ilmeeltään raskas. Pitkän varren päässä oleva katuvalaisin korostuu turhan voimakkaasti.

Pylvään valittu muoto antaa mahdollisuuden sijoittaa tarvittava tekniikka sopiviin paikkoihin. Tässä suhteessa ehdotus on kehityskelpoinen. Tapahtumia palvelevien sähköasennusten ratkaisua ei ole esitetty.

Canna

Nimimerkin Canna ehdotuksen pylvään alaosaan liitetty penkki vaikuttaa vieraalta Senaatintorin alueelle. Jokaisen pylvään kohdalle toistettuna penkit ovat turhan merkityksellisiä elementtejä. Liitäntälaitteet penkin alla ovat miltei mahdottomia käyttää ja kaapeloinnit jäävät ihmisten ulottuville, joka voi aiheuttaa vaaran. Pylväsmuoto on elegantti ja siro, mutta teknisesti vaikea, sillä asennustilat jäävät ahtaiksi ja asennusluukut heikentävät oleellisesti kevyttä rakennetta.

CLE

Esitetyn valaisinpylvään lähtökohtana on kahdesta pyöreästä teräsputkesta tehty kimpupilari. Näin on saavutettu ilmava kokonaisilme. Pitkien varsien varaan asennetut katuvalaisimet ja omien omiin pystytankoin kiinnitetyt julkisivuvalaisimet saavat kuitenkin hyvin korostetun osan pylväissä ja toriympäristössä. Kokonaisuus muistuttaa enemmänkin jonkinlaista opastinlaitetta kuin historialliseen toriin tarkoitettua valaisinpylvästä. Ehdotus on kuitenkin johdonmukaisesti ratkaistu omista lähtökohdistaan. Valaisinpylvään liittyminen maantasoon on ongelmallinen, myös huollon kannalta. Havainnekuvassa pylväät ovat ylikorkeat ympäröiviin taloihin verrattuina.

Fii

Ehdotus on suuressa mittakaavassa yleisilmeeltään huomaamaton. Lähietäisyydeltä tarkasteltuna pylväsjulkisivu muodostaa monikerroksisen pylvään halkaisijan skaalan alhaalta ylöspäin, jolloin tarvitaan runsaasti liitoksia. Kaltevalla toripinnalla pylväiden yläreunat pakotetaan yhdelle horisontaalilinjalle, mutta syntyvä vaikutelma ei ole toivottava Senaatintorille. Valaisinten asentaminen toisen kuorien sisään voi aiheuttaa merkittäviä lämpöongelmia valaisimien tekniikalle. Valaisimien kiinnitysratkaisut pylväeseen tuntuvat epärealistisilta. Pylvään alaosaan on esitetty runsaasti asennustilaa. Pylvään kokonaisilme on yksinkertaisuudesta huolimatta jokseenkin liian kerrostunut.

Kaamos

Omintakeisessa ehdotuksessa on pyritty yhdistämään perinteinen lyhty muuten tekniseen valaisinpylvääseen. Juhlavaa vaikutelmaa heikentää kuitenkin julkisivuvalaisimien saama hallitseva asema. Suunnitelma on hyvin tutkittu, mutta kokonaisvaikutelma jää ristiriitaiseksi.

Kavaljeerit

Valaisinpylväiden sijoitus torilla on kilpailuohjelman valaistussuunnitelman mukainen (ks, yleisarviointi, uusien pylväiden sijoituksesta). Pylväiden mataluus (8 metriä) vaikuttaa onnistuneelta. Ehdotus käsittää ylöspäin voimakkaasti kapenevan kaksijakoisen rakenteen, muoto suorastaan hahmottuu kolmiomaisena, pelkän ylöspäin kapenemisen sijasta. Pylvään rakenne ja muoto luo teknisen korostuksen ja ylöspäin voimakkaasti kapeneva muoto vaikuttaa klassisella aukiolla ja arvorakennusten edessä häiritsevältä. Pylväsratkaisun tekniset yksityiskohdat on tutkittu varsin perusteellisesti ja esitetty tummanharmaa väri (basaltinharmaa) vaikuttaa onnistuneelta.

Kiila

Ehdotus on hyvin pelkistetty ja tiukkalinjainen. Tästä lähtökohdasta ehdotus on johdonmukaisesti ratkaistu. Valaisinpylväs perustuu kahteen kiilamaiseen pystyteräkseen. Niiden väliin jää ilmava rako, joka yläosaltaan toimii julkisivuvalaisinten asennustilana. Miten hyvin pelkistetty rakenne toimii sen jälkeen, kun siihen on liitetty kaikki tarpeelliset johdot, asennukset ja vetolujuutta edellyttävät raitiovaunujohtojen kiinnitykset, herättää kuitenkin kysymyksiä. Kulmikkudessaan ja esitetyllä tavalla voimakkaan mustana pylväät muodostavat turhan jyrkän kontrastin ympäristölleen. Peruslähtökohta on kuitenkin kehityskelpoinen.

Teräsrakenteen vetolujuus tulisi tarkistaa. Johdotusreitit ja huoltoluukkuja ei ole esitetty.

Kuparinen

Tämä ehdotus on hyvin harkittu materiaalien, valaisinten integroimisen ja muodon suhteen. I-palkin rakenteellinen tukevuus kuulostaa uskottavalta. Pylvään perusolemus tuntuu kuitenkin hyvin vieraalta tässä kilpailun ympäristössä. Huolimatta miellyttävistä materiaalivalinnoista, tuntuu pylvään olemus turhankin koristeelliselta ja huomiota herättävältä. Ansiokasta on kokonaisuuteen perehtyminen ja mietittyjen teknisten yksityiskohtien hallinta.

Niitty

Valaisinpylväiden kahdessa jaksossa viuhkamaisesti ylöspäin haarautuvat, yhteensidotut pystyrungot ovat ehdotuksen omintakeisena lähtökohtana. Muoto on kuitenkin liian silmiinpistävä ja vieras suhteessa toria ympäröivien rakennusten levollisiin muotoihin. Esitetty aineisto on puutteellinen mm. sen osalta, miten pylväät mittakaavaltaan liittyvät

ympäröiviin rakennuksiin. Samoin pylväiden liittyminen toritasoon ja tarvittavien asennusten sijoittaminen pylväisiin ovat jääneet epäselviksi.

Pikkolo

Ehdotus on hyvin tutkittu. Teknisluonteisesti muotoiltujen osien ja koristeellisten profiloitien yhdistäminen pylväässä on tuottanut sekavan kokonaisuuden. Pylväs on teknisesti toimiva mutta esitetty huoltoluukku on turhan suuri, sen voisi jakaa kahteen osaan.

Suomu

Pylvään kartiomainen, ylöspäin kapeneva muoto on ilmava ja elegantti. Hyvin ohut yläosa keventää vielä vaikutelmaa, mutta siihen asennettavat valonheittimet saavat varsin hallitsevan osan kokonaisuudessa. Pylvääseen esitetyn suomumaisen pinnoitteen tarkoituksena on tekijän mukaan tehdä pylvästä ainutkertainen, Helsingin historiasta ja suomalaisesta designistä ajatuksia herättävä. Aihe on kuitenkin tässä empirearkkitehtuurin leimaamassa ympäristössä haettu. Kokonaisratkaisu on kuitenkin kehityskelpoinen.

Taite

Ehdotus on hyvin mietitty ja herättää kiinnostusta. Taitteen kohdalla tapahtuva kevennys antaa hyvän suojan valonheittimille. Tästä huolimatta valaisinpylvään taitekohta tuo vierasta muotokieltä jo olemassa olevaan ympäristöön, eikä näytä siihen istuvan. Katuvalaisinten sijoittelu vaikuttaa pylvään toistavan ristien määrää turhaan. Rakenteen kaksi pystylaippaa eivät todennäköisesti riitä pitämään raideliikenteen vajereiden vedon aiheuttamaa kuormaa, vaan pylväälle syntyy kaartumista sekä liikettä. Rakenteellisesti myös asennusluukut tekevät toisesta laipasta varsin heikon.

Unus

Pylvässijoitteluineen ehdotus on kilpailuohjelman valaistus suunnitelman mukainen, Valtioneuvoston ja Yliopiston rakennusten keskilinjassa sijaitsevina pylväineen (ks. Yleisarviointi). Pylvään runko muodostuu kahdesta erillisestä rungosta, jotka on tarpeellisista kohdin liitetty toisiinsa vaakaosin ja yläpää on yhdistetty kaarevalla osalla. Ympäröivien rakennusten arkkitehtuurin kaarimuotojen toistaminen pylväsrakenteessa ei vaikuta perustellulta. Pylväsrakenne on läpinäkyvä ja vähentää siten sen julkisivuja peittävää vaikutusta, mutta melko leveä (800 mm). Osittain maahan upotettu virtalähde- ja sähkötekniikkatila voisi kokonaisuudessaan sijaita maan pinnan yläpuolella esitettyä hieman korkeammassa jalustassa. Pylvään korkeus vaikuttaa sopivalta, mutta piirustuksissa esitetty tumma värisävy vaikuttaa liian kovalta.

Urku

Ehdotus on valaistusteknisesti tutkittu. Pylväiden valittu ylöspäin levenevä muoto on tosin omintakeinen ratkaisu, mutta tekee pylvästä ilmeeltään tarpeettoman yläpainotteisen ja

raskaan. Teknisluonteisesti muotoiltujen osien ja koristeellisten profiloitien yhdistäminen pylväässä on johtanut jossain määrin ristiriitaiseen ja epä johdonmukaiseen kokonaisuutuon. Pylvään kapein kohta tuskin täyttää vetolujuudelle asetettavia vaatimuksia.

Valkea kaupunki

Valkea kaupunki nimimerkin ehdotus on pitkälle mietitty ja selkeä kokonaisuus. Ehdotuksen perusilme luo torinreunaan sarjan valkoisia pylväitä, jotka selkeydestään huolimatta rajaavat torialueen ja vievät ympäröivien rakennusten pylväköiltä visuaalista vaikuttavuutta. Suora perforoitu pylväs tuntuu hiukan kovalta ja keskeneräiseltä, vaikkakin pyrkii selkeään yksinkertaisuuteen. Valaisinten piilottaminen rakenteeseen on hyvä idea, valaisinten lämpökuorman siitä mahdollisesti heikentymättä. Valonheittimien ehdotettu asennuskorkeus mietityttää todennäköisen häikäisyn osalta.

Valo ja varjo

Valaisinpylväät on sijoitettu onnistuneesti niin ettei Valtioneuvoston ja Yliopiston rakennusten keskirisaliittien kohdilla ole häiritseviä pylväitä (kts. yleisarvointi). Myös Tuomiokirkon puolelle on sijoitettu kaksi pylvästä, mutta näiden tulisi sijaita portaiden sivureunojen ulkopuolella. Valaistuspylväs on poikkileikkaukseltaan ristin muotoinen ja ulkomitoiltaan 450 mm. Mitat vaikuttavat liian suurilta, vaikkakin keskeltä kumpaankin suuntaan avoin ristimuoto keventää vaikutelmaa. Valaisinten kiinnitystapa saa aikaan ristihahmon, joka on assosiaatioineen häiritsevä. Kuten mallinnuskuvat osoittavat, kiiltävän mustat teräosat ovat tällä paikalla vieraita, samoin pylväisiin liittyvät punagraniittiosat. Julkisivuvalaisinten tarkempaa sijoitusta ja visuaalista vaikutelmaa ei ole esitetty. Koko pylvään korkuinen, 200 x 200 mm mittainen sähköasennustila vaikuttaa liioitellulta. Kilpailuaineistossa ei ole esitetty pylvään suhdetta ympäröiviin rakennuksiin pelkistettyä leikkauskaaviota tarkemmin, mutta 8 metrin korkeus vaikuttaa onnistuneelta.

Valopuu

Valaisinpylväät on sijoitettu kilpailuohjelman valaistusuunnitelman mukaisesti (kts. yleisarvointi). Valaisinten moninaisuus aikaansaa rauhattoman vaikutelman ja samalla valaistus teknisenä ratkaisuna korostuu. Julkisivujen valaistusjärjestelmää ei ole esitetty muulla tavoin kuin pylvään julkisivupiirustuksessa varauksena pylvään päässä. Kun julkisivujen valaiseminen on olennainen osa kilpailuohjelman valaistusuunnitelmaa, on ehdotus tältä osin puutteellinen. Ohueen tankoon valaisinpylvään jatkeeksi sijoitettuna julkisivuvalaisimista muodostuisi liian hallitseva ja häiritsevä tekninen tekijä. Ehdotetut ylöspäin suunnatut valaisimet ovat niinkään vieraita Senaatintorin tunnelmalle. Valaistus ja pylvässuunnitelmassa on leikkisyyttä ja keveyttä, mikä ei kuitenkaan ole perusteltua tässä kilpailutehtävässä. Pylväiden ehdotettu musta väri on himmeystäänkin huolimatta tähän ympäristöön liian kova.

X-line

Hyvin tutkittu ja omista lähtökohdistaan johdonmukaisesti muotoiltu ehdotus. Valaisinpylvään neliömäisen pohjamuodon ansioista eri valaistuslaitteet kätkeytyvät valaisimen kokonaisuuden sisään. Pylvään keskiosan avoin rako keventää kokonaisvaikutelmaa. Tekijä on tehnyt pylväästä ylimitoitettun korkean, perusteluna että "pylväs on riittävän kokoinen, jotta se on itsenäinen, vakuuttava ja tunnistettava kokonaisuus monumentaalirakennusten keskellä". Tässä piilee ehdotuksen heikkous. Pylväsrivit saavat liian hallitsevan aseman torikokonaisuudessa. Raskas kokonaisuusmuoto ja voimakas musta väri korostavat vielä tätä vaikutelmaa.

PERUSRYHMÄ

Borealis

Valaisinpylväs on muotoilu monista muista ehdotuksista poikkeavalla tavalla. Tekijä viittaa siihen, kuinka "linjakas ja vähäeleinen valaisinpylväs ottaa vaikutteita historiallisen ympäristön muotokielestä muodostaen siitä uuden, nykyaikaisen tulkinnan". Tavoite on hyvä, mutta ylöspäin haarautuvat, kaarevat muodot ovat silmiinpistävät ja ympäristölle kovin vieraat.

Tekninen toteutettavuus ja pylvään riittävä lujuus jäävät selvittämättä.

Column, Hiilinielu ja Lux

Kilpailutyö Lux on jatkoehdotus Column-ehdotukselle. Molemmat ovat hyvin mietittyjä ehdotuksia. Huolimatta siitä, näissä molemmissa on mittakaavallisesti hyvin korkeat pylväät, jotka nousevat suhteettoman massiivisina esille Senaatintorilla. Kokonaisuutena pylväiden ilme on ympäristöönsä sopimaton myös värityksensä puolesta. Empiretyylin torinmiljööseen eivät sovellu promootioraidat eivätkä diginäytöt huolimatta siitä, että ovat nykypäivänä teknisesti mahdollisia. Nämä loisivat ylimääräistä visuaalista sorinaa. Hiilinielu-ehdotuksen suurin poikkeavuus kahdesta muusta on se, että käytetään suomalaista puupylvästä, mikä sinänsä on ansiokas ajatus.

Ex

Valaisinpylväiden sijoitus noudattaa kilpailun lähtökohdaksi annettua Senaatintorin valaistussuunnitelmaa, paitsi että Valtioneuvoston ja Yliopiston rakennusten keskilinjoissa sijaitsevat pylväät on siirretty sivuun lisäämällä itä- ja länsisivuille lisäpylväät. Aleksanterinkadun pylväät sen sijaan on sijoitettu liian tiheään. Senaatintorin valaistukseen liittyvien pylväiden sijoittaminen Unioninkadun, Sofiankadun ja Katariinankadun päätteiksi ei ole perusteltua, koska torin valaistussuunnitelman tavoitteena on nimenomaan korostaa toritilaa. Ehdotettu valaisinpylväs A on aivan liian korkea (12 metriä, B 7.5 metriä). Valaisinpylväät on esitetty riittämättömästi, eikä niiden visuaalisesta olemuksesta sen paremmin kuin teknisistäkään ratkaisuista saa varmuutta. Suunnitelman muotokieli vaikuttaa vanhahtavalta, varsinkin kun tarkoituksena on käyttää uusinta valaistustekniikkaa, jolla ei ole mitään yhteyttä kaasuvalojen ja varhaisten sähkölamppujen muotomaailmaan.

Ex 2

Ehdotus on variaatio ehdotuksesta Ex. Valaisinten sijoittelu kilpailualueella, ks. Ex. Valaisinpylväs A (12 metriä) on liian korkea. Valaisinpylväät on esitetty puutteellisesti, eikä niiden visuaalisesta olemuksesta tai teknisistä ratkaisuista saa riittävän selkää kuvaa. Julkisivuvalaistusta, joka kuitenkin on olennainen osa Senaatintorin valaistussuunnitelmaa ja sen kaupunkikuvallista ja arkkitehtonista ideaa, ei ole esitetty.

Flora

Valaisinpylväät on sijoitettu kilpailuohjelman valaistussuunnitelman mukaisesti. Valaisinpylväät ovat 9424 mm korkeita veistoksen kaltaisia dynaamisia ja spiraalimaisen kierteisesti kohoavia messinkiputkirakennelmia. Pylväiden muotokieli ja materiaali ovat täysin vieraita klassiselle kaupunkiaukiolle ja tuo mieleen pikemminkin huvipuiston valaistuksen. Ehdotettu pylväs on niin rikasmuotoinen, että sen vaikutelma heikkenee merkittävästi pylvästä toistettaessa. Valaistuksen tekniset kriteerit jäävät tyystin arvailun varaan. Valtioneuvoston ja Yliopiston sivuilla pylväät on sijoitettu nykyistä lähemmäksi toisiaan, jolloin torin kulmat jäävät heikosti valaistuiksi.

Kide

Ehdotuksen mukainen särmikäs valaisinpylvään muoto saataisi olla kehityskelpoinen, mutta kovin teräväkärkiset muodot ovat kuitenkin ympäristölle vieraat. Ehdotuksen aineisto on jäänyt aivan puutteelliseksi. Miten "Venytetty graniitin Orthoclase Crystal" voisi toteuttaa valaisinpylväältä edellytetyt ominaisuudet, jää täysin epäselväksi.

Klassik

Kilpailuehdotus Klassik jättää valaistussuunnitelman vaatimukset täysin huomiotta, eikä näin täytä kilpailun peruslähtökohtia. Klassisen valaisimen ilmettä hakeva ehdotus näyttää kömpelöltä ja kohteeseen muotokieleltään sopimattomalta. Ehdotuksen mukaiset pystyyn sijoitettavat LED-listat tulisivat aiheuttamaan melkoista häikäisyä.

Kristallipuikko

Kristallipuikko ehdotus perustuu saranoituihin ja avattaviin lasivaluelementteihin. Ehdotuksen kokonaistekninen toteutus vaikuttaa varsin hankalalta toteutuksen, huollon ja ylläpidon kannalta. Lasielementeille tulee paljon painoa, jolloin yksittäisen tukirungon toimivuus mm. raitiovaunujen sähköjohtojen kiinnitykseen ei ole riittävän vahva. Valaistussuunnitelman mukaiset valaisimet ovat sellaisia, ettei niitä voida asentaa erillisen vaipan sisään lämpöteknisistä syistä johtuen. Projektorivalaisinten erikoisoptiikasta johtuen valettu lasi ei valaistusteknisesti toimisi.

Lumen 1

Lumen 1 ehdotuksen valaisinpylväs on sinänsä mielenkiintoinen ja viehättävä esitys. Ehdotus ohittaa kuitenkin jo tehdyn valaistussuunnitelman täysin eikä toteuta annettua tehtävänantoa. Valaisimen suuri lasikupu erityissuunnittelua vaativine toteutuksineen vaikuttaa erittäin työläältä ja kalliilta eikä tässä vaiheessa voida olla varmoja sen onnistumisesta. Itse pylväs on myös massiivisen oloinen. Lasikuvun ja valaisimien huollettavuus sekä lämpeneminen ovat myös teknisesti haastavia. Lasikuvun kestävyys ja puhtaanapito arveluttavat.

Lumino 18

Ehdotus on kilpailuehdotuksen ”Cluster 18” kaltainen. Valaisinpylväiden sijoitus noudattaa kilpailuohjelman valaistussuunnitelmaa, paitsi että Unionikadun ja Snellmaninkadun sivuille on lisätty pylväät, jolloin Valtioneuvoston ja Yliopiston rakennusten julkisivujen keskirisaliitit jäävät vapaiksi keskiakselin peittävästä pylväistä. Valaisinpylväs on tyylikäs. Mutta luonteeltaan vieras Senaatintorin arvokkaaseen ympäristöön. Pylvään korkeus (n. 7 metriä + nuppiosa) on mittakaavaltaan miellyttävä ja sallii aukiota ympäröivien rakennusten yläosien esteettömän näkyvyyden.

Lykträd

Valaisinpylväiden sijoitus noudattaa kilpailuohjelman valaistussuunnitelmaa, paitsi että Valtioneuvoston ja Yliopiston julkisivujen keskiakseleilla sijaitsevat pylväät on onnistuneesti siirretty lisäämällä torin itä- ja länsisivuille lisäpylväät. Myös Aleksanterinkadun valaisinpylväät on sijoitettu nykyistä sijaintia paremmin (näköyksen Sofiankadulta Senaatintorille sulkeva pylväs on siirretty sivuun). Itse valaisinpylväs on siro pyöreä teräsputki, joka kohoo paksumman jalustaputken päältä. Pylväiden korkeus (7.5 metriä) on miellyttävä. Pallon muotoinen valaisin vaikuttaa nykyisten valaistuslaitteiden kohdalla vanhahtavalta. Kokonaisvaikutelma on elegantti ja iloinen, mutta valaisinten kierteisliikkeineen ja pallovalaisimineen luo valtakunnan pääaukiolle vieraan tivolimaisen tunnelman.

Platåer

Ehdotuksen Platåer pylväs itsessään on suhteellisen sulavalinjainen. Alaosan istuinosa ei kuitenkaan sovi Senaatintorin arvokkaaseen miljööseen muotokielensä eikä funktionaalisuutensa puolesta. Tekniikan upottamista istuinosaan ei pidetä hyvänä ja turvallisena ratkaisuna. Istuinosaan kunnossapitoa pidetään hankalana.

Pyhä yksinkertaisuus

Ehdotus perustuu poikkeuksellisen jyvään, kartiomaiseen muotoon. Tekijät viittaavat Senaatintorin rakennusten pylväisiin idean lähtökohtana. Ehdotetut valaisinpylväät ovat kuitenkin mittakaavaltaan liian raskaat, ne rajaavat toritilaa ei-toivotulla tavalla. Muoto on myös toriympäristöön vieras, se tuo paremminkin mieleen merenkuluun liittyvän laitteiston. Sinänsä tukevan muodon avulla voidaan täyttää pylväille asetetut tekniset vaatimukset.

Senaattorit

Senaattorit - nimimerkin ehdotus ei ota huomioon jo tehtyä valaistussuunnittelua, vaan ehdottaa oman ratkaisunsa sille. Ehdotuksessa on paneuduttu pylvään valaisimena toimimiseen ja ansiokasta siinä on ajattelu häikäisyn vähentämisestä. Kuitenkin valaisimen ulkoinen olemus, teräksinen perforoitu vaippa, tuntuu kovin vieraalta Senaatintorin ympäristöön. Vastaavanlaisia reiätettyjä valaisinpylväitä on Helsingissä asennettu Vuotielle Vuosaaressa, jonne ne sopivat ilmeensä puolesta paremmin.

Sointu

Valaisinpylväiden sijoittelu noudattaa kilpailuohjelman valaistus suunnitelmaa. Ehdotus on varsin viitteellisesti ja puutteellisestikin esitetty. Ideana on tietyn perusrakenteen puitteissa varioidut pilarimaiset valaisinpylväät; valaisimet on sijoitettu poikkileikkaukseltaan neliömäisen pylväsrakenteen sisään. Pylväskohtaisesti vaihtelevan valaistusjärjestelyn tavoite jää epäselväksi. Pylväät ovat erittäin korkeita (14.0, 12.8 ja 11.4. metriä) ja korkeudessaan vieraita Senaatintorin mittakaavalle ja tunnelmalle. Valaistustekniset ratkaisut ovat varsin puutteellisesti esitettyjä.

Tarvitsemme himmenetyt lyhdyt

Tavallaan perusteellisesti tutkittu ehdotus, jossa valaisinpylvästä on esitetty lukemattomia muunnelmia torin eri kohdille. Ehdotus pyrkii sekä täyttämään valaistussuunnitelman vaatimukset että täydentämään kokonaisuutta himmennettävillä pallovalaisimilla. Tekijä esittää, että "pyöreät valaisinkuvut ainoastaan hehkuvat valoa, valaistuksen pääteho tulee katuvalaistuksesta, julkisivuvalaistuksesta ja projektiovalaisimista". Esitetyissä yönäkymissä on tavoitettu omintakeinen tunnelma. Valokuvut ja niiden kaarevat varret saavat kuitenkin hyvin voimakkaan osan sekä valoisan että pimeän ajan torinäkymissä. Pylvään muodossa ei eri elementtejä ole onnistuttu yhdistämään ehjäksi kokonaisuudeksi.

Tri-X

Tekijöiden tavoite liittää uudet valaisinpylväät Senaatintorin monumentaaliseen kokonaisuuteen ei ole osunut oikeaan. Esitetty valaisinpylväs on ympäristöönsä nähden aivan liian korkea ja mittakaavallisesti hallitseva. Pylvään kolmiomaiseen runkoon ja ristikkoon perustuva rakenne voisi olla kehityskelpoinen. Esitetty idea valaisintorneihin asennettavista näyttöruuduista tarjoaa tekijöiden mukaan vaihtelumahdollisuuksia, jotka myös palvelisivat toritapahtumia. Tilapäisten, jollekin messu- tai huvipuistoalueelle luontevien efektien tuominen pysyväluontoisesti Senaatintorin historialliseen ympäristöön ei kuitenkaan ole suotavaa. - Katuvalaisimien liittäminen valaisinpylväisiin on puutteellisesti esitetty.

Velaseis

Valaisinpylväät on sijoitettu periaatteessa kilpailuohjelman valaistussuunnitelman mukaisesti, paitsi että Unioninkadulla ja Snellmaninkadulla rakennusten keskiakseleilla sijainneet pylväät on siirretty. Samalla näiden katujen valaisinpylväät on ryhmitetty kahdeksi pariaksi, mitä ei voi klassista toriaukiota ajatellen pitää onnistuneena ajatuksena. Itse valaisinpylväs on ilmava ja elegantti, mutta julkisivuvalaisimet muodostuvat melko hallitseviksi. Pylvään keskialueen jakaminen kahteen osaan luo positiivista läpinäkyvyyttä ja keveyttä. Pylväs on korostetun tekninen valaisinten ripustuspylväs, vailla arkkitehtonista ja kohottavaa tavoitetta, eikä se siten ole riittävässä vuorovaikutuksessa Senaatintorin ja sitä ympäröivien rakennusten arvokkaan olemuksen kanssa.

8. KILPAILUN TULOS JA SUOSITUS JATKOTOIMENPITEIKSI

8.1 Palkinnot, lunastukset ja kunniamaininnat

Palkintolautakunta päätti jakaa palkintosumman kilpailuohjelmassa esitetyn jaottelun mukaisesti.

1. palkinto nimimerkille "Happy together"

2. palkinto nimimerkille "Valon alla"

3. palkinto nimimerkille "STEM"

Tunnustuspalkinto nimimerkille "yksi risti kaksi"

Tunnustuspalkinto nimimerkille "Sofie"

Lisäksi palkintolautakunta päätti jakaa kunniamaininnan nimimerkille "Tholos"

8.2 Suositus jatkotoimenpiteiksi

Kilpailulautakunta suosittelee yksimielisesti, että jatkosuunnittelu tehdään voittaneen ehdotuksen pohjalta. Valaisinpylväiden tulee olla saman korkuisia. Alaosa on mitoitettava siten, että asennustila on riittävä. Värisävyn valinta edellyttää tarkempaa paikalla tehtävää tutkimista. Pylvään tulee olla detaljoinniltaan ja toteutukseltaan viimeistelty. Ehdotettu suorakaiteen muotoinen katuvalaisin on oleellinen osa pylvään olemusta.

Muissa palkituissa ehdotuksissa esitettyjä ideoita voidaan käyttää hyväksi jatkosuunnittelussa.

Palkintolautakunta esittää kilpailun arvostelun yhteydessä esiin tulleet näkökohtana, että Senaatintorin valaistuksen kokonaissuunnitelmaa kehitetään siten, että uusien valaisinpylväiden sijoitusta tarkistetaan. Valaisinpylväitä ei tule sijoittaa Valtioneuvoston linnan ja yliopiston päärakennuksen keskirisaliittien eteen. Tulee lisäksi harkita uusien valaisinpylväiden lisäämistä torialueelle Tuomiokirkon portaiden sivuille. Tulisi tutkia, voidaanko torialueen valaistusta parantaa siten, että pylväisiin lisätään katuvalaistuksen rinnalle torin puolta valaisevia valaisimia.

8.3 Arvostelupöytäkirjan varmennus

Helsingissä 11.12.2018

Mikko Aho

Arkkitehti SAFA, toimialajohtaja, Helsingin kaupunki, kaupunkiympäristö

Pia Rantanen

Arkkitehti SAFA, TaM, suunnitteluvastaava, Helsingin kaupunki, kaupunkiympäristö

Henna Helander

Arkkitehti SAFA, johtava asiantuntija, Helsingin kaupunki, kaupunkiympäristö

Sari Viertiö

Sari Viertiö

Arkkitehti SAFA, Helsingin kaupunki, lupapalvelut

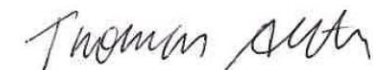
Vilhelm Helander

Arkkitehti SAFA, professori

Juhani Pallasmaa

Arkkitehti SAFA, professori

Tuomas Antikainen

TaM

8.4 Nimitiedostojen avaus

Tekijätiedot sisältävät nimitiedostot avattiin 11.12.2018

Palkittujen ja tunnustuspalkinnon ja kunniaininnnan saaneiden ehdotusten tekijät ovat:

1.palkinto 10 000 euroa nimimerkki "Happy together"

tekijät: Futudesign Oy, Iikka Airas, Auvo Lindroos

2.palkinto 7 000 euroa nimimerkki "Valon alla"

tekijät: Pentagon Design Oy, Simon Örnberg

3.palkinto 4 000 euroa nimimerkki: "STEM"

tekijä: Tuomo Jauhiainen

Tunnustuspalkinto 1 500 euroa nimimerkki: "Sofie"

tekijät: WSP Finland Oy Verna Kaipainen, Pia Salmi

Tunnustuspalkinto 1 500 euroa nimimerkki "yksi risti kaksi"

tekijät: Arkkitehtitoimisto Freese Oy, Simo Freese

Kunniamaininta nimimerkki "Tholos"

tekijä: Petri Ullakko